

A KATOLIKUS EGYHÁZ ÉSZAK-AMERIKÁBAN

(Az Egyház az Egyesült Államokban)

I. TÖRTÉNELMI VISSZAPILLANTÁS

Első lépések az Újvilágban

Megbocsátható a magyar szerzőnek, ha Amerikáról írva a Tiszával kezdi. A Tisza most Szegednél folyik, de amikor őseink Ópusztaszeren a vérszerződést kötötték, a Tisza partján tanyáztak. Ha úrhajóról lefényképeznénk a Tisza egész árterületét, a fénykép segítségével nyomon követhetnénk, hogy milyen természeti akadályok kényszerítették a folyót medrének változtatására. – Ilyen úrhajós képet szeretnénk bemutatni az amerikai katolikus egyházzal. Röviden visszatekintünk a múltba, megfigyeljük iránykeresésének főbb állomásait, hogy jobban megértsük jelenlegi helyzetét, sőt talán közeljövőjét is.

Az Újvilág első plébániáját St. Augustine-ben (Florida) alapították 1542-ben. Vezetését spanyol világi pap látta el. A spanyol telepesekkel több világi és szerzetes pap jött, akik nem csak a telepesek lelki gondozásával foglalkoztak, hanem a benszülőtt lakosságnak is hirdették az evangéliumot. Az első kísérletek sok esetben nem voltak hosszú életűek. A legsikeresebb volt a ferences misszionáriusok munkája, akik Puerto Ricótól Kaliforniáig működtek. Az általuk alapított missziók azonban csak később egyesültek az északkeleti partokon, angol (és francia) fennhatóság alatt kiépülő missziós területtel.

Északkeleten 1611-ben kezdték meg missziós működésüket a jezsuiták. Tevékenységük egyre jobban kiterjedt délre (Kansas felé) és nyugatra aszerint, hogy a telepesek hol hódítottak el mind nagyobb területet a természettől és az őslakó indiánoktól. A missziós tevékenység hirtelen megtorpant, 1773-ban a jezsuita rend betiltásával.

A Társaság feloszlásának hírért az amerikai (Maryland) születésű John Carroll Brugge-ben (Belgium) hallotta meg. Mindössze 38 éves volt, és elhatározta, hogy visszatér hazájába, ahová 1774-ben érkezett meg. Oly sikeresen szervezte meg a Marylandban élő papokat, hogy a Hitterjesztés Kongregációja, amihez a missziós terület tartozott, 1784-ben kinevezte az amerikai missziók főnökévé. Hat évig működött ebben a beosztásban, majd papjai kérésére, Róma hozzájárulásával kinevezték Baltimore-i püspökké. Püspöki székét 1790 december 12-én foglalta el és joghatósága kiterjedt az egész országra, ami ekkor már mint Amerikai Egyesült Államok volt ismeretes. Az ország négymillió lakosa közül 35.000 katolikus, akik főleg Marylandban éltek, és többnyire szegények voltak.

Ez a kis csoport a 19. században hirtelen gyarapodni kezdett két forrásból. Egyrészt az európai bevándorlók, másrészt az Únióhoz csatolt déli területek,

Louisiana, New Mexico, spanyol katolikusai 1860-ban 3.313,000-re növelték a katolikusok számát. Ezek fele, 1.685,973 bevándorló. A hívek számával gyarapodtak a gondok is.

Az egyik ilyen gond a sajátos egyházszervezetből fejlődött ki. Ez szembeállította a püspököket papjaikkal és az általuk vezetett hívekkel. 1700 után ugyanis az anglikán egyházat tették államvallássá, aminek következtében a katolikusok elveszítették szavazati jogukat, állami hivatalt nem vállalhattak, sőt nyilvános istentiszteletet se tarthattak és nem alapíthattak iskolákat. A függetlenség kikiáltása után (1776) az angol törvények érvényüket veszítették és az új alkotmány garantálta a szabad vallásgyakorlatot. Carroll püspök ezt kihasználva minden egyházi intézményt a világiak bevonásával jogi személlyé nyilvánított. Az így szervezett, az állam által is elismert jogi személy, gondnoki testület birtokolta az egyházi intézményeket. Feladata volt, hogy ezek anyagi alapjait megteremtse. A megoldás megfelelt az uralkodó demokratikus szellemnek, és sokban hasonlított az amerikai protestáns egyházak szervezetéhez. A gyakorlatban azonban ez a megoldás nem mindenütt vált be és savanyú szőlőt termett. Több esetben a gondnoki testület túllépte hatáskörét: az anyagi gondok vállalása mellett, vagy azt elhanyagolva, a püspökök jogait igyekezett bitorolni. Pl. a testület akarta kinevezni, elbocsátani a plébánosokat. Ha az ír bevándorlók ír, a németek német (és így sorolhatnánk az összes európai nemzetséget) papot kaptak és azt el akarta mozdítani a püspök, nem egyszer a hívek és velük együtt a pap is ellenállt. Előfordult, hogy el is szakadtak a püspöktől.

A másik nagy gond inkább anyagi, szociális forrásból eredt. 1808-ban Baltimore-t érseki rangra emelték és négy új püspökséget szerveztek: Bardstown (Kentucky), Boston, New York és Philadelphia. Ezekbe a keleti városokba telepedett le a nincstelen bevándorlók özöne. Hamar kiéleződött az ellentét a nincstelen katolikusok és a tehetősebb, többnyire protestáns őslakók között, akik kezükben tartották a közéleti hatalmat. Philadelphióban 1844-ben véres összeütközésre került sor: 13-an meghaltak, több mint ötvenen megsebesültek, két katolikus templom leégett. Kenrick püspök félve, hogy jelenléte még jobban felszítaná az ellentétet, eltűnt a színtérről. John Hughes New York püspöke viszont amikor megtudta, hogy a várost nem lehet semmiféle kártérítésre kötelezni, megszervezte híveit. Ezek körülvették az egyházi intézményeket és készek voltak megvédeni minden támadással szemben. A bátor kiállás egyrészt összefogta a katolikusokat, másrészt elijesztette az őslakókat minden további erőszaktól.

A harmadik gond szintén szociális jellegű volt. A nincstelenség és a kapitalizmus tulkapásai arra készítették, sőt kényszerítették a munkásokat, hogy jogaik védelmére titkos szervezetekbe tömörüljenek. A kimondottan egyházellenes titkos tömörüléseket Róma elítélte. Úgy látszott, hogy az amerikai katolikusok titkos szervezetei is ez alá a tilalom alá esnek. De az amerikai püspökök nem voltak hajlandók minden titkos szervezetet elítélni, amit az ország

második zsinata így okolt meg: „Nincs okunk elítélni minden titkos szervezetet a munkások között, főleg azokat nem, amelyeknek egyetlen céljuk az, hogy a tagok egymást segítsék és lehetővé tegyék mesterségük gyakorlását“. Így a Munka Lovagjai néven ismert titkos társaság s első munkásszervezet megmenekült Amerikában az elítéléstől. Az egyház vezetői pedig megnyerték a munkások bizalmát.

Missziós területből szervezett egyház

1908. június 29-én X. Pius pápa kivette az amerikai egyházat a Hitterjesztés Kongregációjának hatásköre alól és vezetését a helyi hierarchiára bízta. Az amerikai egyház ekkor még mozaiknak tűnt, benne Európa összes nemzetei képviselve voltak. Annak ellenére, hogy anyagi gondokkal, nemzeti feszültségekkel, szociális problémákkal küzdött, húsz évvel önállósulása után mégis egységes egyházzá fejlődött. Hirtelen átalakulásának két fő oka az első világháborúval kapcsolatos. Egyrészt megszűnt a bevándorlás. Így a régi ír, lengyel, magyar, német, olasz, szlovák szülők gyermekei már angolul hallgatták az Isten igéjét; nemcsak jogilag, hanem nyelvükben és érzelmileg is amerikaiakká váltak.

Másrészt, a háború okozta problémák megoldására és sebei gyógyítására megalakult a „National Catholic War Council“ (Nemzeti Katolikus Háborús Tanács). Olyan eredményesen működött, hogy a háború után újraszervezték. Mint „National Catholic Welfare Conference – NCWC – Nemzeti Katolikus Jóléti Tanács“ ma is jelentős. Kezdetben azonban több püspök és egyesületi vezető ellenezte a Tanács jóváhagyását. Attól féltek, hogy az ilyen átfogó, egész országot magában foglaló szervezet akadályozza egyéni felelősségüket és joghatóságukat. Félelmük alaptalan volt. A Tanács a mai napig megmaradt csupán tanácsadó testületnek, a végrehajtás teljesen az egyházmegyék vezetőitől függ. Nyolc szakosztálya (nevelés, jog, szociális, sajtó, bevándorlási és menekült ügyek, laikus intézmények, ifjúsági, missziós) felöleli az élet minden területét. A Tanács munkáját szakemberek végzik a püspöki kar által kinevezett ellenőrző bizottság felügyelete alatt. Külön fejezetet lehetne írni a szociális szakosztály munkájáról, amit Monsignore John A. Ryan vezetett, és ő dolgozta ki első programját. Ennek köszönhető egy sor munkásokat védő törvény: a kötelező legalacsonyabb berről, a betegségi és munkanélküli biztosításról, a gyermekek üzemi alkalmazásának megtiltásáról, a nőknek férfiakkal egyenlő fizetéséről stb.

A kis patak sok kanyargás után nagy folyóvá duzzadt. A nincstelen bevándorlók, akarva-akaratlan, katolikus azaz általános és mindenkit befogadó egyházzá szerveződtek. Gondoskodtak a rászorulókról, egyre nagyobb szavuk lett a közéletben, befolyásolták a szociális törvényhozást. Alig hogy megszűntek missziós terület lenni, elkezdték küldeni saját misszionáriusaikat a tengeren túlra. Az első világháború kényszerítette ki a fejlődést; új lendületet adott neki

az NCWC sikeres működése. De mindezek mögött ott volt az egyházi vezetők tapintatos, türelemre, megértésre és mérsékletre intő irányítása.

A II. Vatikáni Zsinat idején az amerikai egyház lendülettel ment előre a kikapott úton: 45.000,000 a katolikusok száma; 13,655 iskolában – az elemitől az egyetemig – 5.918,424 fiatalt neveltek. 112 szemináriumban 48,750 kispap készült szentelésre és közel 5,000 pap, nővér és testvér dolgozott a külföldi missziókban.

Újabb forduló a Zsinat után

Két évtizeddel a Vatikáni Zsinat után, 1985 tavaszán, az egyik tekintélyes televíziós adó „Élvonalban” sorozata egész órás műsort sugárzott: Katolikusok Amerikában címmel. A sajtó elvét követve: „Ami nem rendkívüli, az nem hír, így nem érdemes közölni” nem az egyházzól adott összképet, hanem két, ellentétes végletben mozgó csoport tagjait szólaltatta meg. A „Catholics United for the Faith” – CUFF – (A hit védelmére tömörült katolikusok) képviselték a hagyomány őrzőit. Mint régen, imádkozzák a rózsafüzért, iskoláikban megkövetelik a katekizmus régi, kérdés-felelet formában való tanítását, nem szeretik a szembemiséző oltárt, papjaiktól és a szerzetesektől elvárják a „szent ruha” viselését. A legapróbb részletekig ragaszkodnak Róma irányításához, ellene vannak minden helyi újításnak. Számukra az egyház egysége azonos az egyformasággal. Ezért, akik nem követik felfogásukat, kívül állnak az egyház egységén.

A „haladók csoportját” néhány világi hívő, különleges munkát végző papok, kiábrándult, a papságot elhagyott nős teológusok és elkeseredett szerzetesek képviselték. Bemutatták nem könyvre épült hitoktatásukat; kis csoportokba osztva „beszélték” meg a problémákat, világi ruhába öltözött nővér és pár szülő vezetése alatt. A feltett kérdések között ott szerepeltek a sajtóban tárgyalt társadalmi és politikai problémák: szexuális felvilágosítás, a magzatelhajtás, az alkohol- és kábítószerhasználat. Egy másik mozzanatban homoszexuális beállítottságú csoport ünnepelte az eucharisziát. Akik megszólaltak, csak arról beszéltek, hogy mi rossz az egyházban. Természetesen ők is lemosolyogták a másik szélsőséges csoport tagjait.

A nézőket igen kiábrándította a program. Főleg azt hiányolták – visszatérve a Tisza hasonlatához –, hogy a folyó mellékágait azonosította a hatalmas folyammal. Ez ugyanis a régi ingoványok vagy féktelen kiáradások ellenére, mint a Zsinat előtt, ma is útban van a tenger, a Végtelen felé. Mi is most erre a nem zajongó, a mindennapi életet becsületesen élni igyekvő „csöndes többségre” fordítjuk figyelmünket. Négy tartóoszlopát vizsgáljuk meg.

II. JELENKORI HELYZET

A statisztikai adatok szerint a katolikusok száma 1985-ben az első alkalommal csökkent. Sokan azonban kétségbe vonják a számok hitelességét. Rámu-

tatnak, hogy nem minden templomba járó személy iratkozik be a helyi plébánián. Áll ez főleg a ma oly nagy számban törvénytelenül bevándorló délamerikai spanyolokra, akiknek legnagyobb része katolikus. A lefelé mutató statisztikai adatok nem jelentik azt, hogy akik nem szerepelnek a hivatalos listán, azok minden kapcsolatot megszakítottak az egyházzal és a vallással. A Princetoni Kutatóintézet adatai szerint (America, 1985. jún. 1. 443 o.), arra a kérdésre: Imádkozik rendszeresen? az amerikaiak 85, írek 81, olaszok 72, franciák 44, svédok 33 százaléka válaszolt igennel.

Plébániák szerepe

Az Egyesült Államokban jelenleg kb. 7,000 felszentelt diakónus működik. Az állandó diakónusok száma az elmúlt évben 502-vel és a plébániák száma 126-al emelkedett. A két adat szoros kapcsolatban van egymással. Az állandó diakónusok kisegítenek a plébániákon, de vannak olyanok is, akik egy kisebb plébániát vezetnek. Van ahol kedvesnővérek vezetik a plébániát. Előkészítik a híveket a szentségek vételére, hitoktatnak, szociális, karitatív, vallásos egyesületeket vezetnek. Mindkét helyen az időnként megjelenő környékbeli pap ünnepli a liturgiát a hívekkel és szolgáltatja ki a szentségeket.

A liturgia ünneplése, a hitoktatás és nevelés mellett (amiről később szólnunk) mi történik még a plébánián? Lehetetlen lenne felsorolni mindazt a tevékenységet, amelyet kifejtenek. Egyetlen példa érzékeltesse a fontosabb működési területeket:

A Szent Leo Plébánia (Nort Carolina), két, egy heti és egy havi értesítőt ad ki. A heti értesítő fedőlapja felsorolja a plébánia állandó személyzetét. Állandó személyzet: plébános, káplán, hétfégi kisegítő pap és diakónus. Következik a liturgia ünneplésének időrendje. Ezután: iskolaigazgató (nővér), hitoktató (nővér) a nem katolikus iskolába járó 4–12 évesek számára, felnőtt hitoktatási programvezető (nővér), fiatalok csoportvezetője (nővér), betegek és mozgásérültek látogatója (nővér) és a liturgia és egyházi zene vezetője (világi).

A havi értesítőben többnyire az önkéntes munkatársak által vezetett programokról van szó.

A „családi szakosztály” vezetője meghívja ismerkedésre és kávéra az újonnan beköltözött családokat csütörtökön.

A fiatalok csoportvezetője Jézus nevében felteszi a kérdést: „Szeretsz te engem?” Ha igen, akkor csatlakozz hozzánk 30 óras böjtre szombat de. 11-től vasárnap du. 5-ig. Egyrészt, hogy megtapasztald, mi az éhség, másrészt, hogy a pénzt, amit élelemre költöttél volna ezidő alatt, adományozd a világ éhezőknek. (A legutolsó ilyen összejövetelen 1,700 dollárt gyűjtöttek össze a plébánián.)

Az iskolatestület vezetője meghívja a híveket vásárra, ahol a plébánia tagjai által adományozott tárgyakat elárverezik. Belépődíj 3 dollár. Az előző évben ez az esemény 5.196 dollárral járult hozzá az iskola fenntartásához.

Felhívás az „Értékeld az életet” — Respect Life — csoportvezetőjétől: Ha valaki idejéből feláldozhat egy-két órát hetente, jelentkezzen kisegítésre a lábadozó betegek otthonában.

A Kolumbusz-lovagok nagymestere (céljuk, hogy a hívőket vezető szerephez segítsék a társadalomban) ismerteti, hogy az egyházközösségben az önkén-

tesek 40 százaléka tagjaik közül van. Kéri a hívek ötleteit, hogy a Kolumbusz-lovagok még miben lehetnének a plébánia vagy a város segítségére.

A plébánia öt éves építési tervéről olvashatunk egy beszámolót. Arról panaszkodik, hogy az építkezések csigalassúsággal mennek, ennek ellenére szép eredményeket ismertet.

A nyugdíjasok klubja legközelebbi heti gyűlésén diavetítés lesz és, mint ez már szokásuk, nagybőjtben péntekenként együtt végzik a keresztutat.

A plébánia, a protestáns egyházakkal közösen, a téli hónapokban menedékhelyet tart fönnt otthonlalanok részére. Havonta egy-egy héten át a plébániáról 4 önkéntes látja el ezt a szeretetszolgálatot. Névsorukat közli az értesítő.

A Páli Szent Vince Társulat elszámolása kimutatja, hogy az elmúlt négy hónapban 5.664 dollár erejéig segítették a rászorulókat.

Közlük az újonnan megkereszteltek, új házások és a halottak névsorát, majd a tervezett események dátumát. Találunk még az értesítőben több rövid cikket is a hívektől.

Említésre méltók a házi lelkigyakorlatok, amelyek a Rockville Center-i (N. Y.) egyházmegyében kezdődtek 1972-ben. 1979-ben már 150 lelkigyakorlatadó személyt képeztek ki, akik több ezer személynek adtak lelkigyakorlatot 14 állam területén. A vezetők, mindig egy nővér és egy világi, követik Loyolai szent Ignác lelkigyakorlatos könyvének 19. megjegyzését, ami szerint a lelkigyakorlat hosszabb időre lehet nyújtani olyan esetekben, amikor valaki nem tud megválni rendes elfoglaltságától, de hajlandó idejének egy részét a lelkigyakorlatoknak szentelni. Az itt említett vezetők 13 hétre tervezik az egész lelkigyakorlatot és kisebb, 5–10 személyből álló csoportoknak adják.

Külön fejezetet írhatnánk a plébániák kórházakban és szegényházakban kifejtett szeretetszolgálatáról. Minthogy a magzatelhajtás kérdésében a Legfelsőbb Bíróság határozata a döntést egyszerűen az anyára bízta, igen elterjedt a magzatelhajtás a fiatal leányanyák között is. Több egyházmegyében otthont létesítenek számukra, anyagi és erkölcsi segítségben részesítik őket és lehetővé teszik, hogy gyermeküket megszüljék. A New York-i egyházmegyében két ilyen otthon létesült az idén 41 személy számára.

Szépen megy a plébánia élete ahol a pásztor és a hívek között megvan az összhang. Ha hiányzik, akkor az anyagi gondok mellé beférkőzik a pártoskodás és széthúzás, a lelki és a liturgikus élet nem kis kárára. Sajnos, sajátos amerikai jelenség, hogy ezeket a pásztor és hívek közötti esetleges vitákat még a világi sajtóban is szellőztetik. Ezért sürgetik egyesek, hogy – demokráciához szokott országukban – ezeknek a hibáknak a kivizsgálására és a felelősség megállapítására állítsanak fel megfelelő egyházi fórumot. Hiányolják, hogy a Zsinat és ezt követően az új kánonjog összefoglalta ugyan a hívők jogait (208–231 cc), de nem gondoskodott arról, hogy ezeket egy megfelelő fórum megvédje.

Katolikus iskolák – hltoktatás

A katolikus iskolák száma is megcsappant az utóbbi években. Ennek ellenére még mindig igen nagy számú fiatal kap a katolikus iskolákban kiváló neve-

lést. Megváltozott a tanári kar összetétele is: 1962-ben a tanári kar 70 %-a szerzetes és pap, a többi világi. Ma fordított a helyzet, de öröndetes, hogy a katolikus középiskolák tanárai vallásosabbak – több közöttük a hívő, temp-lomba járó és imádkozó ember –, mint a katolikus vagy össznépeesség átlaga.

A tanári kar összetétele és a hit átadásának formája megváltozott az elemi iskolákban is. Pl. a hangsúly az elméleti tudásról áthelyeződött a helyes magatartásra és cselekvésre. Statisztikai adatok rámutatnak, hogy a katolikus iskolákban nagyobb a fegyelem, kedvezőbb a légkör a tanulásra, és a példával való nevelés hatékonyabb. Éppen ezért a legtöbb katolikus szülő vállalja az anyagi áldozatot: Mint az ország polgárai fizetik az iskolaadót, de ezen felül viselik a katolikus iskola fenntartásának a terheit is. Tudják, hogy ezekben az iskolákban se minden rózsás. Itt is felüti fejét az alkohol és kábítószeres élvezése, fegyelmi kilengés, nemi szabadosság. De azt is látják, hogy az ilyen problémák is könnyebben kezelhetőek, ha több a személyes kapcsolat a tanárok és a diákok, illetve szüleik között, ami jellemző az amerikai katolikus iskolákra.

A plébánia az állami és nem-katolikus privát iskolák katolikus növendékeit sem hanyagolja el. A „Hitoktatás Műve” tagjai ingyen nyújtanak nekik katolikus hitoktatást. A nagyobb plébániákon képzett, főfoglalkozású hitoktató készíti elő az anyagot és képezi az önkéntes hitoktatókat. A kisebb plébánián a pap, vagy egy önkéntes munkatárs vezeti a hitoktatási munkát. Az oktatás maga történhet a tanulmányi idő alatt (release time), amikor az állami iskolából átengedik a fiatalokat a plébániára vagy a katolikus iskolába hittanra. De történhet az iskolaidő után is, vagy a plébánia keretén belül, vagy a hitoktatók lakásán, kisebb csoportokban.

A hitoktatás területén sok a tennivaló, de sok a lehetőség is. Tankönyvek, oktatási eszközök bőségesen állnak rendelkezésre. Mindjobban látják azonban, hogy több gondot kell fordítani a hitoktatók képzésére, hogy ne csak jóakarát legyen bennük, hanem értsék is a mesterségüket. Egyre inkább hangsúlyozzák, hogy a plébániáknak vállalni kell az anyagi áldozatot ezen a téren. Le kell mondaniok esetleg olyasmiről, ami jó és szép lenne (művészibb oltár, miseruhák stb.), és figyelmüket elsősorban az ifjúság nevelésére kell fordítaniok.

Az egyház vezetői: a püspökök

„Az ilyen kedves ember, mint Weakland érsek jobban tenné, ha továbbra is imádkozna és ránk hagyná az üzleti és gazdasági ügyeket.” Így fakadt ki egy Milwaukee-i ékszerész, amikor megtudta, hogy Weakland érsek tagja annak a bizottságnak, amelyik az egyház szociális tanításáról szóló püspöki körlevelet fogalmazza. Az ilyen hangok már a második, kisebb erejű hullámból jöttek. Az első hullám mennydörgésszerű egyetértés volt a hívek részéről: „Kihívás a békére: Isten ígérete és a mi válaszuk” című pásztorlevéllel.

A pásztorlevél megjelenése előtt sem töltötték az amerikai püspökök minden idejüket a térdeplőn. A II. Vatikáni Zsinat előtt sok időt fordítottak „a téglá

és malter“ megszerzésére: építették a templomokat, iskolákat és a többi egyházi szeretetintézményt. A Zsinat alatt együtt elmélkedve, imádkozva, vitatkozva igyekeztek szembenézni a világegyház gondjaival. Így tárult föl előttük egy új látóhatár és ennek következtében más hangsúllyal fogalmazták meg szerepüket.

Joseph O'Hare SJ, az America hetilap volt szerkesztője és jelenleg a Fordham Egyetem elnöke egyik előadásában így világít rá a múlt és a jelen különböző stílusára: „A Zsinat előtti pásztorlevelek útmutatást adtak és előírták a helyes katolikus magatartást. És az újabb pásztorlevelek? Az első a békéről jelent meg, a második készülöben van a szociális igazságosságról és a harmadik a nők szerepéről, amihez gyűjtik az anyagot. Egyik sem tételes tanítás, hanem kihívás arra, hogy a hívek a püspökkel együtt keressék a megoldást. A békéről és a szociális igazságosságról szóló pásztorlevél legnagyobb eredménye, hogy megindította a párbeszédet olyan kérdésekben, amelyek az egész országot, sőt a világot érintik... Sokszor a vallási motívumok által fűtött aktivisták és kritikusaik csak saját követőikhez beszélnek. Itt az ideje, hogy egymással és minél szélesebb körben folytassuk a párbeszédet. Ezt valóban elérték a püspökök a már kiadott és a most kiadásra készülő pásztorleveleikkel.”

Hasonló módon nyilatkozik John Tracy Ellis kiváló egyháztörténész. A Zsinat előtt a püspökök itt-ott megkérdézték világi szakértőket bizonyos részletkérdésekben, „de 1983 májusában a Chicágóban tartott püspökkari konferencián (ami a békéről szóló pásztorlevéllel foglalkozott) a legkiválóbb szakemberek egész sora állt a püspökök rendelkezésére... Igaz, nem mindenkit elégít ki a végső megfogalmazás. Ennek ellenére (ez a dialógus) sok kritikusra mély benyomást tett. Ez a dokumentum nem lett volna ilyen nagy horderejű, ha a püspökök csak maguk között, saját tapasztalatukra és tudásukra támaszkodva keresték volna a választ”.

A szociális igazságosságról szóló pásztorlevéllel kapcsolatban több ezer észrevétel érkezett be katolikus és nemkatolikus részről. Figyelembevételükkel készült az első fogalmazvány. Szerzői, az America folyóirat egyik cikke szerint, többször hangsúlyozták, hogy a dokumentum első része a fontosabb, mert ez erkölcsi elveket akar megvilágítani; a második rész pedig jobbnak látszik, bár nem szükségképpen a legjobb választ adja meg a gyakorlati problémákra.

A püspökök magatartását jól jellemzi Daniel E. Pilarczyk cincinnati érsek egy képzeletbeli kúriai tisztviselőnek írt levele az amerikai hívek életstílusáról. Egyik pontjában megemlíti a püspökök dilemmáját Róma és híveik között: „Két malomkö között őrlődnek. Az egyik, amit Róma megkíván, a másik, amit híveik elvárnak tőlük. Sok türelemre, megértésre és találékonyságra van szükség ahhoz, hogy a kettő között fennálló kulturális és stílusbeli különbséget megmagyarázzák.” – Íme egy példa a probléma szemléltetésére: „Amerikai elv – senkit se várakoztassunk. Azért, hogy időt nyerjenek, Amerikában automatákat használnak a bankokban, a kevés cikket vásárlóknak express pénztár áll ren-

delkezésére az üzletekben. Ha a vasárnapi mise a szokottnál hosszabban tart, a plébános a haját tépi, mert a következő misére jövők nem parkolhatnak időben. Ezek után meglepő-e az, hogy az amerikai hívő megbotránkoszik és igazságtalannak tartja, hogy hat hónapig kell várni egy döntésre a római kúriától, és kényelmetlennek tartja az egyórás várakozást a gyóntatószék előtt." (Daniel E. Pilarczyk: Domestic Manners of the American People, America, 1985. május 25.)

Papi, tanítói, pásztori feladatukat a püspökök új stílusban igyekeznek betölteni, és egyre jobban alkalmazkodnak a helyi körülményekhez. Emellett a vállukon van a sok intézmény anyagi alapjainak a megteremtése. Ennek ellenére, azt hiszem, egyetértenek Pilarczyk érsekkel, aki szerint a katolikus egyház Amerikában most lépett át a „gyerekkorból az ifjúkorba”, és „kitüntetésnek veszi, hogy itt és most vezető szerepe van”.

Hivatások

Az egyház ifjúkorába lépett, de papjai öregszenek és soraik egyre jobban megfogyatkoznak. Ezt a tényt akarta dramatizálni a brooklyni érsek Francis Mugavero, aki 1985. március 7-én papnélküli napot rendezett egyházmegyéjében. Reggel a nyolcórás szentmise után bezártak minden templomot és az egyházmegye 615 papja találkozózt rendezett, hogy megtárgyalja a hivatáskérdést. (A szomszéd egyházmegyéből 30 pap tartott ügyeletet Brooklynban a találkozót alatt.)

Vitaindító előadásában P. Burghart jezsuita teológus kiemelte, hogy a világban és az egyházban tapasztalt változások sok papot elkedvetlenülítettek. De nem minden változott. A Szentírás ugyanaz, főleg az Isten és embertársaink szolgálata, s szeretete. Ezután arra buzdította a résztvevőket, hogy legyenek tudatában hivatásuknak és legyenek meggyőződve munkájuk fontosságáról és értékéről, mert az ilyen magatartás teszi vonzóvá a papságot a fiatalok előtt.

Az előadás után kis csoportokban tárgyaltak a hivatásokról. A világi újságírók ismét a szenzációt keresték. Így pl. az egyik csoportban megemlégtették, hogy a krízis megoldására nős embereket is szenteljenek papokká. A másik résztvevő az anglikánok példájára mutatott, ahol tíz éve nőket is papokká szentelnek; ott most sorban állnak, hogy papok lehessenek. „Tudom, hogy a Szentatya erről nem akar hallani, de kénytelenek vagyunk beszélni róla” – mondotta a hozzászóló.

Az egyházmegye szóvivője és hivatásfelelőse óvatosabban összefoglalja: „A megbeszélés célja az volt, hogy a papok megtárgyalják, mi módon tudnának több hivatást toborozni az egyházmegyében. A nők papságának és a papok nősülésének a kérdése Rómától függ.”

Hadd idézzem újra Pilarczyk érseket, hogy jobban megértsük az itt felmerült megoldáskeresést, amit a világi sajtó úgy állított be, mint „ellentétet” Róma és az itteni egyház között.

A fent említett levelének harmadik pontja a következő elvet magyarázza: „Ha egy dolgot meg lehet változtatni, mindent meg lehet változtatni.“ Az utóbbi huszonöt évben a katolikusok szemtanúi voltak annak, hogy az egyház bevezette a helyi nyelvet a liturgiába, nős embereket diakónussá szentelt. Megengedte, hogy laikusok olvassanak és áldoztassanak, rábízta a plébániák vezetését szerzetes testvérekre és nővérekre. A papoknak megengedte, hogy bér-máljanak. Egy kifinomult érzékkel rendelkező teológusnak mindez érthető, de másokat meglep. Ez utóbbiaknak azt mondani, hogy egyes eljárások bevezetése (pl. hogy a diakónus feloldozást adjon) képtelenség, önkényesnek látszik“.

Nannak, akik nem látják a hivatáskrizist olyan sötétben. Az America lap egyik vezércikke szerint „A hivatásfelelősök az ország különböző részeiről úgy vélik és abban reménykednek, hogy a papság számának a csökkenése különleges alkalom arra, hogy a világiak egyre nagyobb szerephez jussanak az egyházban. Több megnyilatkozásból az tűnik ki, hogy jelenleg az együttműködés a papság és a világiak között – ami hozzátartozik az egyház lényegéhez – kezdeti és bizonytalan stádiumban van. A probléma megoldását talán elősegíti a hivatáskrizis“.

Ennek az együttműködésnek egyik formája a jezsuita önkéntesek mozgalma, amit más szerzetesrendeknél is megtalálunk. A jezsuiták iskoláikban és a plébániákon sok nagylelkű fiatallal találkoznak, akik hajlandók egy-két évre bekapcsolódni apostoli munkáikba: akár a külföldi missziókban, akár a belföldi szociális, karitatív vagy nevelő vállalkozásaikba. Ez a pár év szolgálat döntően befolyásolja azok életét, akik továbbra is világiak maradnak. Másrészt, ha nem is tömegesen, de néhányan beléptek a Társaságba. Ez is igazolja P. Burghart fent említett tételét: A hivatását szerető és azt meggyőződésből végző pap például vonz.

III. MOZGALMAK, TÖMEGKOMMUNIKÁCIÓ, TEOLÓGIAI IRÁNYOK

Az amerikai püspökök körleveleit tárgyalva láthattuk már, hogy tevékenységük nemcsak a jelent befolyásolja. Sejteti a jövő irányait is. A következőkben kifejezetten ki akarunk emelni néhány olyan tényezőt, amely – véleményünk szerint – jelentős szerepet tölt be az amerikai katolikus élet közeli jövőjében is.

Mozgalmak – küzdelmek

Virágzanak a különböző lelkeségi mozgalmak. Ezek között külön fejezetet érdemel a katolikus karizmatikus mozgalom. Amerikából indult útjára és kifejezi az igényt, hogy megtapasztaljuk és megtapasztaltassuk másokkal is a Lélek erősítő, vigasztaló, szeretetbe torkolló működését. Ennek ellenére csak említést teszünk róla, mert több tanulmány és könyv ismertette már kialakulását, fejlődését (l. Takács J.: Karizmatikus megújulás az Egyházban, 22. Szol-

gálat; Kereszty R.: A karizmatikus mozgalom Amerikában, 66. Szolgálat; Sue-nens L. J.: Új Pünkösöd).

A Cursillo (Kis Kurzus) és a Marriage Encounter (Egymásra találás a házasságban) spanyol eredetű mozgalmak, de igen termékeny talajra találtak Amerikában. Mindkettőben aktív szerep jut a pappal együttműködő világi vezetőknek. Ez utóbbiak előadásai, tanúságtételei, lelkes részvétele külön mély benyomást keltenek az új tagokban, érdeklődőkben. Mintegy tüzet gyújtanak a hasonló problémákkal küszködő világi emberek szívében. — A Kis Kurzus a lelki gyakorlatból indult ki, és a „személyes megtérés” rendkívüli hatékony eszközeinek bizonyul. A résztvevők között nem szakad meg a kapcsolat a kurzus befejezése után. A Marriage Encounter pedig kifejezetten célozza a házastársak együttes lelki elmélyülését, fejlődését. Módszerében központi helyet foglal el a házastársak közötti párbeszéd újjáélesztése, megvilágosítása, hogy így jobban szerezthessék egymást, gyermekeiket és megfelelhessenek Isten elvárásainak.

Ezeknek a mozgalmaknak hatását nem lehet számokban kifejezni. Tagadhatatlan azonban, hogy ahol gyökeret vernek, az egyházközségi élet megújulását lényegesen segítik.

A jóléti társadalom, ellenhatásként, gyakran kiváltja a hívekben az elnyomottak, az útszélre sodortak utáni érdeklődést, a velük való törődést. Ez Amerikában az eddig elnyomottak (kisebbségek) jogaiért való harcba szállást is jelentette. K ü z d e l e m indult meg az indiánok, a négerek, a nők jogaiért. Ami a társadalomban történik, hat az egyház életére is. Sok katolikus csoport fáradozik azon, hogy biztosítsák a kisemmizettek jogait. A nők egyenjogúságának előmozdítása mintegy zászlóvivője ezeknek a küzdelmeknek. Annyira központivá vált, hogy az amerikai püspökök új pásztorlevelet terveznek a kérdésről. Mit szólnak mindehhez a hívek? Az America című lap teljes számot szentelt ennek a kérdésnek. Erre alapozva igyekszünk a probléma mai helyzetét összefoglalni.

Itt is, mint majdnem minden kérdésben a két szélsőséges csoport a leghangosabb. Az egyik oldalt a nők jogaiért „férfiasan” harcolók csoportja alkotja. Úgy vélik, hogy anatómiájuk más végzetet adott nekik és ezért olyan forradalomról álmodnak, amely új, nőknek megfelelő vallást, erkölcsi elveket, tudományt és történelmet terem, aminek vezérelve inkább a tudatalatti, nem pedig az okoskodás. Ezzel szemben a második csoport a régi „házi erényeket” védi, amit romantikus színekben mutat be, elfeledkezve arról, hogy nem is olyan régen valóban elnyomás alatt éltek a nők. Ezért tanácsolja Sydney Callahan pszichológus a püspököknek: kövessék a középutat, amit ő képvisel. Ez ki- szélesíti a nők jogait, de elkerüli a túlzásokat, mert megerősíti, hogy „Krisztusban nincsen férfi és nő”. Sally Cunneen újságíró-nő szerint a nők mozgalma két fontos dologra akarta felhívni az egyházi vezetők figyelmét. „Először, nem lehetünk igazán Isten népe, ha előbb nem vagyunk képesek emberi módon

megérteni egymást, jól bánni egymással. Másodsor, küldetésünk, hogy másokon segítsünk, hiányos lesz, ha fel nem ismerjük és tiszteletben nem tartjuk mindazoknak a szabadságát, akik az egyház tagjai". Majd hozzáfűzi: „Ha valaki a családban szem elől téveszti a különbözőséget, ha mindig csak feltételezi, hogy mások mit gondolnak, ha rájuk erőszakolja saját elképzeléseit, annak igen rossz eredménye lesz. Egyedül a hosszú, türelmes párbeszéd biztosítja a családban a helyes kapcsolatot. Ez viszont elősegíti az egységet és a gyógyulást. Ezzel szemben az uralkodó magatartás törést és sebet okoz“. „A püspökök pástorlevele indítja meg ezt a gyógyulást és harmóniát teremtő párbeszédet az egyház vezetői és a nők között“.

Monika K. Hellwig, teológiai professzor a múltba tekint és megállapítja, hogy mivel a nők ki voltak zárva az egyházi vezetésből, inkább Krisztus prófétái küldetését gyakorolták. Rámutattak arra, amire szükség lett volna, de nem valósult meg. Ehhez a prófétái küldetéshez tartozik a béke szolgálata és az atomfegyverek betiltásáért folytatott küzdelem. Ebben a kérdésben az édesanyák jobb szakértők, mint a bomba tervezői. Ők a legdrágábbat, gyermekeiket veszíthetik el, és éppen ezért különös feladatuknak tekintik a béke szolgálatát. Kéri a püspököket, hogy mutassanak rá arra, hogy az emberiség vándorúton van Isten felé. Krisztus arra hív, hogy minden válaszfalat leromboljunk.

Az amerikai egyházban nehéz kérdés, állandó vita tárgyát képezi a nők papsága. Az anglikán és több protestáns egyházban nőket is szentelnek pappá. Miért nem tehetik meg ugyanezt a katolikusok? Harsogva kérdezi ezt egy kisebb, de növekvő csoport. Mások, és ezek sokkal nagyobb számban vannak, keresik a kérdés teológiai alapjait. Vannak olyanok is, akik ugyanolyan hangsúlyval, mint az első csoport, ellene vannak a nők papságának. A kérdés tehát felszínen van anélkül, hogy a kivezető út „sejtéséről“ álmodni is lehetne.

Tömegkommunikáció

Aránylag kevés az egész országra kiterjedő katolikus lap. A legtöbb katolikus könyvkiadó megszűnt a II. Vatikáni Zsinat után. A Zsinat előtt ezeknek a kiadóknak fő bevételi forrása a liturgikus könyvek és a Szentírás újranomása volt. Manapság nagyobb anyagi alappal rendelkező általános kiadók vették át a sok pénzért igénylő jelentősebb sorozatok kiadását, mint a New Catholic Encyclopedia, Jerusalem Bible, 20-th Century Catholic Encyclopedia.

Sokkal jobb a folyóiratok és hetilapok helyzete. A Zsinat ideje alatt 121 egyházmegyei hetilap jelent meg. Számuk 1984-ben 151-re emelkedett. Emellett még kiadásra kerül 354 folyóirat. 1964 után ezek közül is több megszűnt, de az olvasótáboruk növekedett.

Ma a sajtónál is nagyobb befolyással van az emberek gondolkodására a rádió és televízió. Így nem véletlen, hogy az amerikai egyház mindkettőt erősen igénybe veszi, főleg az igehirdetés és a nevelés terén. 1920-ban jelentek meg az első katolikus programok a rádióban. A 60-as években többszázra

emelkedtek. A második világháború után a televízióban is jelentek meg vallásos programok. Számuk egyre jobban növekszik. A rádió és televízió katolikus programjai három forrásból táplálkoznak:

1. Az országos hálózattal rendelkező nagy TV-vállalatok (ABC, CBC, NBC) nemcsak beszámolnak nagyobb egyházi eseményekről. A lakosság felekezeti számarányának megfelelően (3 protestáns, 2 katolikus, 1 zsidó) időt adnak vallásos programok terjesztésére. Katolikus részről a püspökök a Katolikus Férfiak Társulatát bízták meg az összes rádió és televíziós program előkészítésével és ellenőrzésével.

2. Különböző egyházi szervezetek: szerzetesrendek, a „Katolikus híradó szövetség” (Catholic Broadcasting Association) stb. készítene programokat vallásos témákról; pl. Jézus Szíve, Szűz Mária, Szent Kristóf, Szent Ferenc . . . program. Ezeket felajánlják a helyi állomásoknak. Több mint 1.000 rádió és 500 televíziós állomás sugároz hetente 15–30 perces ilyen programot.

3. Se szeri, se száma a helyi egyházmegyékben készült programoknak, amit a helyi állomások közvetítenek. Programjukon szerepelnek a nagyobb egyházi események: templom-, püspökszentelés; vasárnapi szentmise és homília a betegeknek és mozgássérülteknek; karácsonyi, húsvéti program stb. A Katolikus Férfiak Társulata gondozza a filmkölcsonzót, ahol megtalálható a legtöbb katolikus film és televíziós program. Tavaly közölte az America című hetilap (1984. nov. 10.), hogy Fulton J. Sheen püspök 1952–57 közötti nagyszerű heti előadásait: „Erdemes élni”, modern technikával újramásolják és hozzáférhetővé teszik.

A programok előállítására, és a filmkölcsonzó fenntartására évente gyűjtést rendeznek minden plébánián. A befolyt összeg felét az egyházmegye, a többi a központ használja föl rádió és televíziós programok előállítására és terjesztésére.

Az első televíziós oktató programot 1945-ben Fr. Franklin Dunham SJ készítette biológusok és orvosok képzésére. Ma az egész országban elterjedt és nagy sikernek örvend a televíziós oktatás, amit zártkörű, kábeles vevőkészülékeken követnek a tanulók. De felhasználják iskolán kívül is, a hitoktatásban, a felnőttek továbbképzésében.

Az amerikai teológia

Az amerikai egyház fiatal. Így teológiája se nézhet vissza hosszú és gazdag múltra. A századfordulóig főleg európai misszionáriusok tanítottak a felsőbbfokú iskolákban. A katedrán és írásaikban európai alapokra építettek. Az európai befolyás ma annyiban folytatódik, hogy minden nevesebb európai teológus könyve fordításban elérhető. — Beszélhetünk szorosán vett amerikai teológiáról? Igen, amennyiben a teológia az itteni kulturális, politikai és szociális tényezőket figyelembe véve igyekszik a hit fényénél irányt mutatni a híveknek. Közli velük Isten jó hírért. A teológiát tehát annyiban tekinthetjük, amerikainak, ameny-

nyiben az amerikai egyházat szolgálja és annak sajátos problémáira ad választ.

Az adott keretek között csak egy-két jellemzőbb szempontot említünk meg és ezzel kapcsolatban pár nevet, akik ezt az irányt képviselik. Nem törekedhetünk teljességre. Az amerikai Katolikus Teológiai Társaság (1961-ben alapították) 1983-ban 12.000 taggal büszkélkedett.

Az amerikai teológia, közéleti teológia. Erre talán legjellemzőbb példa Fr. John Courtney Murray SJ vitája a washingtoni Katolikus Egyetem teológusaival a II. Vatikáni Zsinat előtt. Fr. Murray eleinte a Theological Studies, az egyik nívósabb teológiai folyóirat lapjain, majd könyveiben vitázott a Katolikus Egyetem teológusaival, akiknek írásai a „The American Ecclesiastical Review“-ben jelentek meg. Ez utóbbi csoport védte a hagyományos tanítást, miszerint csak az igazságnak van létjogosultsága, a tévedést ki kell gyomlálni. Ezt az önmagában igaz elvet úgy magyarázták, hogy maga az államhatalom álljon ki az igazság mellett, amelyet – szerintük – a katolikus álláspont képvisel. A vita a napi sajtót is érdekelte. Felvetették a kérdést, hogy mi lesz akkor, ha a katolikusok többségbe jutnak? Ráérőszakolják vallási meggyőződésüket a többiekre?

Fr. Murray a washingtoni csoporttal szemben nem elvontan, hanem történelmi helyzetében szemlélte az embert, aki egyrészt Isten gyermeke, másrészt az állam polgára. Az egyénnek mindkét szerepben vannak elidegeníthetetlen jogai, amelyeket gyakorolhat egy demokratikus társadalomban. Az állam és az egyház közötti harmónia az egyénben valósul meg: mint polgár gyakorolja és tiszteletben tartja az állam biztosította jogokat, mint a vallási közösség tagja (hívó) pedig tanúságot tesz az evangélium tanítása mellett.

Fr. Murray egy ideig magára vonta az egyházi hatóságok nemtetszését. Később Spellman kardinális ajánlatára XXIII. János pápa kinevezte zsinati szakértőnek. Mire azonban Rómába érkezett, a vallásszabadságról szóló tervezet lekerült a napirendről. Fr. Murray meggyőzte az amerikai püspököket a kérdés fontosságáról. Így nagyrészt Fr. Murraynak köszönhető a vallásszabadságról szóló zsinati nyilatkozat.

Két dolog jellemző a közéleti teológiára: Az egyik, hogy a mindennapi életből felmerülő kérdésekkel foglalkozik; a másik pedig, hogy nyelvezete nem az örök igazságot akarja egyszer és mindenkorra kifejezni, hanem a rádió, televízió és sajtó köznapi nyelvén a mai emberrel megértetni. Erre szintén példa Fr. Murray munkássága. Inkább szélesebb rétegeknek érthető nyelven, és nem vallásos szimbólumokban fejezte ki mondanivalóját.

A közéleti kérdések többször kapcsolatfelvételtelre készítenek a különböző egyházakat. Így könnyű volt számukra követni XXIII. János pápa tanácsát: ne az elválasztó falakat emeljük egyre magasabbra, hanem keressük az egybekötő szálakat. A kölcsönös megértést szolgálja az ökumenikus teológia. (Pl. „Journal of Ecumenical Studies“, amit a Duquesne Egyetem ad ki.) Katolikus részről kiemelkedő munkát végez ezen a téren Fr. Avery Dulles SJ, aki

jelenleg a washingtoni Katolikus Egyetemen tanít. Ő maga is konvertita, tehát ismerős területeken jár; résztvett több ökumenikus találkozón, köztük az ún. limai dokumentum előkészítésében.

Az együttműködésre példa az egyházak reakciója az 1960-as években kifejeződött ún. radikális teológiára. Képviselői (William Hamilton, Paul van Buren, Thomas J. J. Altizer) nem törődtek a túlvilággal, és teljesen evilági, főleg szociális problémák megoldásában látták a vallás jelentőségét. Ennek az iránynak befolyását akarta ellensúlyozni a hartfordi kiáltvány, amelyik 13 pontban foglalta össze a radikális teológia tévedéseit. 18 teológus írta alá: 6 luteránus, 5 katolikus, 2 orthodox, 2 református, egy-egy metodista, presbiteriánus és (United Church) Egyesült Egyházhoz tartozó.

A protestáns egyházakkal való kapcsolat serkentette a Szentírás tanulmányozását és a bibliikus teológiát. Ennek újabb lendületet adott XII. Pius „Divino afflante Spiritu” enciklikája 1943-ban. Az 1936-ban szervezett „Catholic Biblical Association”-nak 1983-ban majdnem 1.000 tagja volt. Folyóiratuk „Catholic Biblical Quarterly” nagy tekintélynek örvend protestáns körökben is. A katolikusok között kiemelkednek: Msgr. Myles Bourque, Raymond E. Brown SS, aki jelenleg a protestáns Union Theological Seminaryban tanít Szentírást, Joseph A. Fitzmyer SJ, Fr. John L. McKenzie és Roland E. Murphy OCarm.

A gyakorlati, pasztorális teológiát három rövid ponttal jellemezzük.

A liturgia területén: főleg a Collegeville-i (Minnesota) bencés apátság tünnetelte ki magát. 1926-ban alapított havi folyóiratuk „Orate Fratres” 1951 óta „Worship” címen azt tűzte ki célul, hogy a liturgiát és a köznapi életet szorosabb kapcsolatba hozza. Cikkei ma is ugyanezt az irányt folytatják.

A morális terén sok gyakorlati és vitatott kérdés merül föl a pluralista társadalomban. Pl. a nemi erkölcs, születésszabályozás, magzatelhajtás, szervátültetés stb. Fr. Richard A. McCormick SJ a Theological Studies-ben megjelenő cikkei örvendenek igen nagy tekintélynek.

A kánonjogászok szövetsége nagy segítséget nyújtott az egyháznak azzal, hogy több teológiai tárgyból összevont szemináriumokat szervezett az egyház megújulásáról. Normákat állítottak föl az egyének jogai védelmére és kidolgozták az amerikai egyházra érvényes szabályokat a házassági perekben, amit a Vatikán 1970-ben jóváhagyott.

Végül jelezzük, hogy nem csak papok, hanem szerzetes testvérek, nővérek és nagyszámú világi férfi és nő is tanít teológiát a főiskolákon és egyetemeken. Sokan közülük pl. Monika Hellwig, Michael Novak jelentős írásokkal gyarapították a teológiai irodalmat.

Összefoglalás

Az olvasztókozhó jól működött. A sok bevándorlóból alakult egyház rövid idő alatt nagy utat tett meg. Az egyszerű, sokszor írástudatlan bevándorlók össze-

adták filléreiket és abból először iskolát s templomot építettek, ami egyrészt híd volt az óhaza felé, ugyanakkor egyengette fiaik útját a jövőbe. Az újabb generációnak egyre erősebb lett a szava az üzleti, politikai és szociális életben. Kiemelkedő volt a szerepük a jóléti törvényhozásban, és annak ellenére, hogy a négerek között kevés a katolikus, a jezsuita John La Farge az elsők között harcolt a négerek egyenjogúságáért. A Saint Louis-i (Missouri) érsek már 1947-ben megszüntette a faji megkülönböztetést az egyházmegye iskoláiban, amit a bíróság csak 1954-ben mondott ki alkotmányellenesnek.

Nemcsak itthon, hanem világviszonylatban is egyre nagyobb befolyása van az amerikai katolikus egyháznak. Nemcsak szociális és jótékonykodási téren, hanem a teológiában is felbukkanak amerikai nevek. A II. Vatikáni Zsinaton az amerikai püspökök és Fr. John Courtney Murray teológus egyengették a Vallás-szabadságról szóló nyilatkozat útját.

Tagjai, vezetői tudatában vannak annak, hogy a földi országot szebbé, igazságosabbá téve jutunk el az Isten országába.

Felhasznált irodalom: Hennesey James SJ: *American Catholics*, Oxford University Press, New York, 1983. — Ellis John Tracy: *American Catholicism*, University of Chicago Press, Chicago, 1985. — Órsy M. Ladislav: *From Vision to Legislation: From the Council to A Code of Laws*, Marquette University Press, Milwaukee, Wis. 1985. — *The Official Catholic Directory*, P. J. Kenedy and Sons, New York, 1985. — *A New York Times* napilap és az *America* folyóirat különböző számai.

Benkő Antal — Jálics Ferenc

A PRÓFÉTAI EGYHÁZ

Az Egyház Dél-Amerikában

„Az aranyat és a gyors meggazdagodást tartották egyetlen céljuknak. Ezért gyilkoltak meg illetve tettek tönkre végtelenül sok értékes embert (lelket) a keresztények.” — Ezeket a megdöbbentő szavakat 1542-ben vetette papírra Bartolomé de Las Casas, Chiapas (Mexikó) püspöke. Így akarta érzékeltetni a spanyol királlyal és udvarával, hogy milyen gyászos következményei vannak a „kereszténységet” terjesztő konkvisztádorok tevékenységének és velük kialakuló rendszernek. Mintha ma írta volna le valaki ezt a vádat. Nem jellemzi-e Dél-Amerikát napjainkban is egyik oldalon a gyors meggazdagodás és embertelen kizsákmányolás, a másikon pedig milliók nyomora? Ugyanakkor — hála Istennek — nem hiányzik az Egyház prófétai hangja, mely ostorozza az igazságtalan állapotokat és minden — evangéliumhoz illő eszközzel gátat akar vetni az áradatnak.